

299275

KAPY GÁBOR

VERSEI

PANASZOM

A MAGYAR MUNKÁSNÉP
— PANASZA —

KASSA

LÁSZLÓ BÉLA KÖNYVKERESKEDŐ KIADÁSA

1901

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KAPY GÁBOR

VERSEI

PANASZOM

A MAGYAR MUNKÁSNÉP

— PANASZA —

... KASSA ...

LÁSZLÓ BÉLA KÖNYVKERESKEDŐ KIADÁSA

1901

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1051 Budapest

299 275

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
B	Növedéknapló
1957 év	832 SZ

NAGYSÁGOS

RÁKOSI JENŐ

ÚRNAK

a magyar hírlapirodalom hervadhatlan érdemű előharcosának és a magyar szépirói kar egyik tudományosan vezérlő Nesztorának hódolata
jeléül ajánlja

KASSA, 1901 július 30-án

A SZERZŐ.

„Kedves Barátom! Versei arról
győznek meg, hogy Ön egy derék,
ideálisan gondolkozó, szép dolgokért
és jó emberekért lelkesülő ember.
A mit mond, tesz és ír, tiszta for-
rásból fakad. Hozzá szerény is —
és munkás, a ki tanúlt művészetén
kívül az irodalmi munkásságban is
kedvét leli.“

RÁKOSI JENŐ.

A KÖLTÉSZET JELENE.

Előszó.

Költőnek születni
Eszményi gondolat,
S még dicsőbb szeretni,
Amit ő szivből ad.

Ám szivből faragni
Ki tud ma verseket?
Lévén a sziv puha,
De annál görcsösebb.

Görcs itt az éh, vakság,
Érdek és sok egyéb ;
Kegy osztja, úri kegy
A költő kenyerét.

S akinek hurján te
Zendülsz: jog, igazság !
Elpusztul — szeretve
A néptől — manapság.

Kassa, 1901 jul. 31.

A SZERZŐ.

MÁJUS ELSEJE.

1900-ban, a kassai munkáslap megindításakor.

Nincs még a neved kalendárjomba
Kövér betűkkel pirosra nyomva,
Nem nyíl' a templom jövedeledre,
S mégis van, ki vár, fogad epedve.

Körülzsong a nép közel és távol,
Hová csak fényed szertevilágol,
Hová az ige csak átalszállott :
Május elsejét ünneplik már ott.

Napok napja vagy, réme az éjnek, —
Útadról a bűn, önzés kitérnek;
Szentebb a neved vajmi sok szentnél:
Aki megösmer, tüstént föleszmél.

. . . Eszmélj föl te nép, tekints jövődbe!
Szégyen tovább is — mitsem törődve —
Járnod céltalan tövis-úton.
. . . Állj, hogy indulhass szívvél e napon.

Menj és ünnepeld május elsejét,
Tüntesd vörösre — széppé hirnevét;
Zengjen harsonád hegy- és völgyeken:
Hogy e nagyvilág szabad egyetem!!

GUTENBERG-HYMNUS.

Zenéje Nyáry Józseftől.

Esthomályban, éjsötétben,
Világító fáklyaként
Megjelent a nagy maecenás,
Betűivel hinte fényt;
Ahol annyi törpe század
Egy-egy üdvös szelleme
A népekért, szabadságért
Vesztére szót emele,
Ahol annyi nemes lélek
Letiporva túrt-hevert:
A zsarnokot betűivel
Meggyőzte Ő — Gutenberg!

Lehullott a fa törzsébe
Vágott névből egy kis bé,
„Guten-erg“ lett Gutenbergből,
Hej de nincsen rab többé!

Megnyilt útja tudománynak,
Jó erkölcsnek sokfelé,
Hagyományos gyilkos erőt
A kis betű megveré;
Börtönlakók ezreiért
Az igazság szót emelt.
A zsarnokot betűivel
Megölte Ő — Gutenberg!

Duló harca nemzeteknek,
Vérfürdője, belviszály
Művelődés vértjén szűnik —
És a hála égbe száll.

Észak és dél, kelet, nyugat,
Könyvből lesz jó és nemes,
Ujság, regény ostromoz már
Mindent, ami nem helyes.
„Legyen béke, világosság!“
Jeligében csatát nyert,
Akit áldnak unokái,
Szellemhősünk — Gutenberg!

Tekints reánk trónusodról,
Téged dicsér énekünk,
Hogy örököd' megbecsüljük,
Egytől-egyig esküszünk!
Betűidnek világánál
Egyetértés, szeretet
Lesz a szívünk nagy munkája,
Mely a sírig elvezet.
A föld népe megváltozik,
S itt virul az édenkert.
Találmányod hatalma ez,
Szellemhősünk — *Gutenberg!*

1900 MÁRCIUS 15.

Szabad-e a szó és szabad-e a sajtó ?

Szabad a szó ; de nem élek
Szólásjoggal szabadon,
Mert az ínség nyomán éledt
Keserv zúgna ajkamon.

S a keservnek zúgó árja
Megragadná szívetek !
És a tömeg jajszávára
Sem szabad még küzdnetek.

Szabad a szó; de szétekint
Előbb szemem itt körül:
A *bús* népen kívül megint
Hol van, aki szint' *örül*? . . .

Hol van a rend titkos őre,
Honnan jegyzi panaszom,
Hogy mint a hon megmentője
Szabadon elfogasson! . . .

Szabad a szó; de nem élek
Vele most, sem ezután;
Mert börtönbe temetnének
Márciusnak idusán!!!

* * *

. Hallgassak-e, mint a gyáva,
Ki a multnak él, marad?
Avagy — a kor szózatára —
Tollal üzenjek hadat?

Úgy, úgy; de a közleményem'
— Az ügyésznek jó kegye —
Ha nem törli át kevélyen
Ceruzája kék hegye

Lám a sajtó *ilyen* szabad!
S ünnepli a szép haza, —
Míg a sajtó rémeképen
Orgiáz — a *cenzura* !!

DAL ÉVIKÉHEZ.

Hitetlenség.

Hűségedet nem tagadom,
Selyemfürtű kis angyalom,
Azt se, hogy szerelmed tüze
Gyöngéd párul összefüze;
De hogy meddig szeretsz hiven?
Örökké-e? kérdi szívem,
S „igen“-t bólint szép kis fejed,
Mosolyg — élő szavak helyett.

Im egy rege, jut eszembe,
Hogy két virág kélt versenyre :
Hegyi rózsza és mákvirág,
„Ki erősebb, ki mily szilárd?!“
Egyiket viz, másikat szél
Törölte el a föld színéről :
Tán ez hűség-versenyetek!? . . .
Szép hölgyeim, nevessetek !

. . . Hűségedet nem tagadom,
Csak mosolyod izgat nagyon ;
Ne szólj néma virágnyelven,
Ne hagyj jövőn kételkednem ;
S ha szerelmed olyan szegény,
Hogy örökkön nem az enyém . . .
Mondd ki bátran sejtelmedet :
„Nem!“ és akkor . . . Isten veled !

ÉVIKE DALA.

Hűség.

Tiéd e szív, e szerelem,
Éj-nappali tekintetem ;
Tiéd ez ajk, e hű kebel,
Mely érted él, végsőt lehel ;
Tiéd eszem, gondolatom :
Csak ne vádolj, ne űzz vakon ;
Tiéd vagyok, tiéd kezem,
Csak hidd el óh, hidd el nekem.

Hitetlenül, hallgatagon
Nézesz reám, sértesz nagyon.
Im egy rege jut eszembe:
Hogy Péter is ment tengerre,
S azon sétált az Úr után —
És hivé, hogy „álom“ csupán;
De mint az ár süllyedt vele,
Urához ő hivebb leve.

Lám te is úgy kételkedel.
. . . Szerelmedet vidd el, vidd el!
Süllyedj, süllyedj Péter után,
S aztán fordulj hozzám csupán,
Hozzám, ki csak ritkán látlak,
De szeretlek és imádlak;
Mert a férfi könnyelmű bár,
A leánytól hűséget vár.

GUTENBERG MŰVÉSZETE.

1400—1900.

Ím' a betűk! olvassátok :
Hány elmének lángja-fénye
Vezérel már szebb ösvényre,
Ahol véget ér az átok,
Enyész a bűn és a nyomor —
S a szeretet szivekbe forr.

A kis betűk új világot
Teremtenek a régiből.
Új világot, hogyha kidől
Minden, ami útba' állott,
Mind, amihez bilincselve
Roskadt a nép igaz elve.

Igen, a nép Messiása,
A szabad szó fegyverzete :
Gutenbergnek művészete !

Fenkölt szellem szárnyalásra
Itten készül hevenyében —
A kis betűk műhelyében.

Itt szapulják, itten mossák
Fehérre a feketéket ;
Ám tisztuljon a szivélet!!!

Melytől leszen világosság,
Tündöklő fény az elmében, —
Gutenbergnek érdemében !

Dicső munkás ! — kinek műve
Eszköze a tudománynak, —
Ciceróid szertejárnak

Ur-, szegényhez mindenüve
Hirdetni a munkás jogát,
— Bár a henyék bitorolják.

S az időnek futó árja
Ötszázadot viszen sírba —

És a betű csaknem sírva
Mély panaszát emígy tárja :
„Ősi vagyok, ünnepelnek ;
Hej de sokan nem ismernek !!“

S ez alkotást, melynek mása
Nincsen sehol e világon,
Dicsérem és áldva áldom : —
Szent legyen a hivatása :
Javítani a gyarló embert !!
Ez a hálám, jó Gutenberg.

AVAROS A SZŐLŐKERTEM.

Zenésité : ifj. Baldusz József.

Ajánlva : Mélt. br. Melczér Georgine és Malvin Úrhölgyeknek.

Avaros a szőlőkertem.
Elhagyott, a kit szerettem,
Kit imádtam,
Kíért élni-halni vágytam.
Nincs a földön, nincsen igaz szerelem.
Csak a szívem balgán eped szüntelen.

Avaros a szőlőkertem.
Őszkor nem is szüreteltem,

Mert a bánat
Megzavarta a munkámat.
Nincs a földön, nincsen igaz szerelem!
Csak a szívem balgán eped szüntelen.

Avaros a szőlőkertem.
Boldogtalan, szegény lettem;
Könyúm ered,
Úgy sirhatnék, mint a gyerek.
Nincs a földön, nincsen igaz szerelem!
Bár a szívem hasadna meg hirtelen.

*

Nincsen szőlő a borágon,
Nem is volt, nem is lesz sohasem;
Nincs szerelem a világon,
Nem is volt, nem is lesz sohasem;
Mert a bor is hamis,
A leány is hamis.
Bor van, de csak alma-szalma,
Leány is van elég, de csalfa.

A MUNKAAPOSTOL HALÁLÁRA.

1900. aug. hó.

Fel csíkos hiénák, sakálok és kopók!
Fel ádáz kutya faj, ti úri naplopók!
Szűköljön ajkatok vígságos éneket,
Hogy Lieb knecht, a vadász nem űzhet titeket;
Nem űz már dologba szellemfegyverével:
Meghalt a vörös rém, dúljatok ezrével . . .
Törjetek a népre, most itt az alkalom;
Nincs aki megvédje, csakis egy sírhalom!

Sírhalom, mely alá milliók üdve szállt;
Sírhalom, mely borít egy vezért, egy királyt.
Vezér, ki milljókat győzelmes harcba vitt,
Nyugoszsza alatta örökös álmaít;
Király volt — és fejét tövisből korona
Vérezte . . . s a börtön volt díszes otthona.
Szívéből szeretet sugárzott lángolón,
S szeretni tanított epedőn és forrón.
Szeméből mostan is izzó könny elcsorog;
Ily küzdés, fájdalom árán nő fel a jog!
Kezében pedig az igazság mérlege
Feszült és — követte a népek serege.
. . . Így indult a „munka“ egy új ösvényen át
Széjjelrebbenteni henyéknek táborát!
— Munkátlan élni óh mi, bűn e földtekén!
Oly nagy itt a nyomor, oly sok itt a szegény! —
Szegény vagy, jó munkás . . a dúvad megrabol . .
Hallod-e, látod-e: hiába dolgozol!! . . .
S aki annyiunkért annyiszor lesbe állt,
Gyilkost, meg rablókat célozván, jól talált:
A vadász csak pihen, — a sirján szikra ég, —
Kezében tartja az igazság mérlegét.

Ugatva ássátok e rémes földlakót ;
Ássátok hiénák, sakálok és kopók,
S addig szűköljetek vígságos éneket,
Amignem „jaj!”-t vonít ugató kedvetek.

Igazságügyminiszter !
Tudod-e, hogy ki tisztel ?
— Az Igazság és a Jog.
Vendégedül jönni fog.

KIÁRADT A HERNÁD.

Zenéje : Müller Jenőtől.

Ajánlva mélt. Paksy R. Erzsébet úrnőnek.

Kiáradt a Hernád vize a rétre,
Az ibolya oda lett már örökre,
Teljesteli hordta az ár szemfedőnek
Iszappal,
Ugy hal meg az, kit babája meg is ötel,
Meg is csal.

Hernád felé nyilik a kert ajtója,
Kis kertünket tán az ég is megóvjja,

Tavaszhvirág, ibolyácska virul benne
Kedvemre ;
Óvd meg Isten, mert én keblem is utolsót
Lehelne.

Hogy a Hernád betemette a rétet,
Félek nagyon, úgy remegek teérted
Kis ibolyám, reménységem tündérálma
Virága,
Ne sodorjon el sohasem a Hernádnak
Bősz árja.

De mielőtt nap az égről letűnne,
A bősz habok zúgva törnek kertünkbe.
. . . Úgy láttalak fulladni a szerelemben
Kedvesem,
Mikor csalfán elhagytál, hogy szived másé
Lehessen.

A KÉT BŰNÖS

Jellemkép.

Sztrájk volt. A munkások
Kivívták az árszabályt :
Rendbe' visszaállott
Munkába, ki harcba szállt.

Soká dacolt velük
A nyúzó, meg a nyomor.
E csúf iker ellen
A munkások vére forr.

Egy volt csak a gyáva
Közöttük, a sztrájektörő,
Annak bús agyába
Nem villant a szebb jövő.

. . . És már valamennyin
Élvezték az érdembért,
S ez egy — csupa kegyből
Továbbra is „éhen“ élt.

Im hát ki a bűnös:
Nyúzó-e vagy sztrájektörő?
Egy sem hitte, hogy a
Munkásoké a jövő!!

FÜLEMILE ÉS PACSIRTA.

Népdal.

Fülemile és pacsirta,
Ne jertek a délről vissza,
Délről vissza ;
Te se virulj erdő, mező,
Míg az enyhe tavasz nem jó,
Tavasz nem jó.

Megcsalt szívem bánatába'
Galambomat várja, várja,

De ő sem jó, míg siromon
Nem terem a tavasz első
Ibolyája.

Komor idő, téli napok . . .
Árva szívem érte sajog,
Érte sajog.
De hiába gyötör vágyam,
Megvetették síri ágyam,
Síri ágyam.

Kis galambom, akit szeret
Boldog éltű csak az lehet,
Csak az lehet;
Annak virul erdő, mező,
Annak dalol a költöző. — —
Isten veled!

A MUNKA ÜNNEPE.

Szózat. — 1901. május 1.

Vén e föld s kedélye ifjú és szertelen.
Halad-e, ki rajta botorkál egy helyen?
Ime a szép tavasz ölt reá új ruhát;
Bíbormezt bőséggel a földnek vajj' ki ad?
Természet s a munka, más semmi tünde lény.
Ébredj, oh, proletár, május hó elsején.

Ünnepe e földnek s jövője egy vagyon,
Melyet az elme hív s megül a szorgalom,

Melyet a munka és természet ünnepel,
Veríték hozza és — melyen a hős kebel
Eszmefényt lövel a kháosznak éjjelén.
Szunnyadsz-é, proletár, május hó elsején?!

... Kél a nap, nyílik a szabadság temploma,
Ott lesz a fáradtak üdülő otthona,
S az éhezőkre majd terített asztal vár.
Talpra hát a porból, fetrengő proletár!
Fel oda, millió, fel oda mind, serény!
A népjog hajnalán — május hó elsején.

Elég volt: a multból imádnunk szenteket;
Józan ész, művelt szív, bálványért nem eped,
Tévelygés, babona volt a mi ellenünk;
Multé a bűn, nyomor; szebb jövő kell nekünk.
S szebb jövőt egy napon érjük el, van remény,
Eszmélj, oh proletár, május hó elsején.

Ez a nap váltja meg a munka emberét:
Megbecsülvén egymást, nem lesz úr, sem cseléd;
Nem lesz rab és tolonc, nem hal mártírhalált,
Akinek kezében ez a föld menyynyé vált,

S akinek még most is hályog van két szemén :
Ébredj, te magyar nép, május hó elsején !

Mily dicső, hogyha zúg, tombol az öntudat,
Midőn a bölcsesség irányt és célt mutat;
Midőn a szeretet közös egy tulajdon,
Van-é, ki ebkoncér' ez üdvön túladjon ?
Van-é oly gézengúz hajdú e földtekén,
Vért aki áhítson május hó elsején ? !

. . . Az eszmét megölni ! urak, mit gondoltok ?
Avagy hisz volt már több ilyen jó dolgotok,
Amikor szűtekben lakott a bős Kain :
Égett a máglyatűz, porladtak csontjaink . . .
S mégis a szép eszme győzött, oh csúf merény !
Ki fél hát tőletek — május hó elsején !

Hiába szól a gőg, rémít a puskatűz,
Hol Marxnak igéje milljókat összefűz ;
Mit ér a csapóvas, szurony meg a bitó,
Engels és Lassalle itt a hős lázító.
Ily hős csak Jézus volt, s elvérze őt sebén.
Munkások, féltek-e május hó elsején ? !

Munkások, tűntető jogtalan páriák,
Előre! előre! honnrúl a vész kiált:
Atyám, hozz kenyeret; anyám, az ing szakadt!!
... Nincs pénzünk gyermekem, és lopni sem
[szabad.

S ha jó a munkadíj, ha munka lesz erény,
Akkor lesz ing, kenyér: — május hó elsején.

Lám e föld kedélye ifjú és szertelen.
Halad-e, ki rajta botorkál egy helyen?!
Ime a szép tavasz ölt reá új ruhát;
Bíbormezt, bőséget a földnek vajj' ki ád?
Természet s a munka más semmi tünde lény.
Miénk a győzelem — május hó elsején!

FÉLREKONDÚLT . . .

Zenéje Müller Jenőtol.

Ajánlva : mélt. Paksy R. Erzsébet úrnőnek.

Félrekondult a falu kis harangja,
Oly rémesen zúg fülembe a hangja.

Kigyuladt a kedvesemnek

Faluvégi egyetlenegy

Kunyhója.

Ott hamvad el kis vagyona,

De két kezem csak őt óvja,

Őt óvja.

Künn vagyok már, künn a kedves teherrel,
S összedől a rozzant kunyhó dőrejjel...

Szép kedvesem ijedelme

Olyat nyilal a szivembe,

Hogy én őt

Vígasztalom, hogy elveszem,

S úgy éljük majd szerelmesen

A jövőt.

*

Én babámat szeretem,

Bárha nincsen egész új viganója ;

Feleségül is veszem

Szépségével, szerelmével boldogít majd

Síromig ;

Uj viganót meg kunyhót

A jó Isten venni egykor

Megsegít.

MUNKÁS-OTTHON.

Kép.

Rideg szoba nyirkos fala
Sülyed-mélyed a föld alá,
Rideg szoba — gondos lénynyel —
Világítva sötét éjjel.

Sírbolt az tán és lakója
Élő, ki a holtat ójja;
Mert az úr még holtan is úr,
Ami rajt' van, szemeket szúr . . . ?

Vagy hinnéd, hogy boros pince,
Vagy a mese némely kincse
Van ott a feltörő fénynél? . . .
De a való több, mint vélnél!!

Pince ám, de nem a boros,
Se nem kincses; de az orvos
Receptjére bérelt lakás . . .
A bérlője: szegény munkás.

Tán eszkimó ez az ember,
Kinek teste gyökeret ver
A föld alá: a hő felé? . . .
Tán itt fenn a hideg lelé?

— Hideg lelé, bizony hideg!
Majd elszakadt a szívideg . . .
S midőn enyhe légre vágyott,
Ajánlták a mennyországot.

De a munkás papi szóra
Mindjárt sejté, hány az óra,
Hogy bizony az éjfélre jár:
Kivik-dana — halálmadár.

Inkább elment a Közönyhöz,
Ki jó doktor — saját önhöz, —
Ki az úri társadalom
Szive-esze mélyén vagyon.

„Pokolba' jobb“ — szólt a Közöny —
„Mennysorsághoz semmi közöm . . .
Palotáink tetőin túl
Csak a gyárok füstje tolúl . . .

„Menj, ha tetszik, a pokolba,
Létkérdésed meg van oldva!“ . . .
És a munkás szégyenszemre
Menekült le a verembe.

Sírverembe családotúl,
Hol a bacill fertője dúl,
Hogy ne lássa az úr vétke:
Mint él, henyél a gyár népe!

* * *

Rideg szoba nyirkos fala
Súlyed-mélyed a föld alá;

Rideg szoba — gondos lénnyel —
Világítva sötét éjjel.

„Sírbolt az tán és lakója
Élő, ki a holtat ójja? . . .
. . . De ni . . . virraszt, sír' kesereg,
Ott egy asszony s három gyerek.

Most látom csak, hogy haldokol
Az a munkás, kit a pokol
A Közönynek receptjére
Fogadott be enyh helyére.

Nos, a hideg nem fért hozzá?
Halálát vajj' mi okozá?
— Így tűnődék egy „Jótevény”
Fel'rúl egy kis nyiladékon.

S lenn: a munkás végsőt hörög.
. . . „Atyánk, atyánk, álmod örök!”
Jajdul egyik, rikolt másik.
S mind a hárma éhtől fázik.

Temetik a sír lakóját,
Pokolból az égbe tolják;
De oda se talán ingyen,
A jelige: Pénzér' minden!

*

„Pénz kell nekik munkánk után;
Testünk, vérünk a pénz után.”
Igy szeretnek minket mások,
Akik herék s nem munkások!!

HALLOD-E . . .

Népdal.

Hallod-e kis feleségem,
Tudod-e, mi bánt oly régen?
Tudod-e, miért nem alhatom?
— Szegénységünk az altatóm.

Csendességbe' félni látlak;
Tudom, hogy a dalos bátrabb.
Hej de régen nem daloltál!
— Szegénység a néma oltár.

Hallod-e kis feleségem,
Dalolj kissé, dalold szépen :
Hogy az „Inség, nyomor vélünk !“
Tüntessen a szegénységünk.

Mi vagy te, Szerelem ?
— Kéj, mámor, testi csáb.
És te, óh, Szeretet ?
— Isten a lélekben !

(A Tud. Akad. Erkölcsi Szótárába.)

A MUNKÁSNÉP IMÁJA.

Tolsztoi szellemében.

Isten! ki magasból tekintsz le mireánk,
Szellem! ki szívünkbe jutottál trónodra,
Légy velünk, hisz' Te vagy eszményi jó Atyánk,
Nélküled egymásért szívünk nem dobogna.

Isten! kit a népek erkölce alkotott,
Szellem! kit imádni, félni és szeretni
Erénye lelkünknek időktől hivatott,
Esküszünk, hogy Téged nem fogunk feledni!

S ha kérdik majd tőlünk : Ki amaz őserő,
Kinek ti hódoltok? — ajkunkról hangzik el :
Dicső a Szellemünk : haladás, szebb jövő ;
Istenért szeretni, s a népért tenni kell !

„Nép!“ e név tapadt ránk, sorsunk a szolgaság ;
De „Isten nevében“ küzdünk — s a győzelem
Békével köszöntend. — Oh „égi szabadság!“
Övezd a földünket, hogy e név szent legyen,

Siralomvölgy, a hol erénynek jajja zúg,
Itt van itt — e pokol — e hamis portekén ;
Aki hű, aki jó : szemükbe' mind hazug.
— Isten, mit teremtel : urat-e, vagy szegényt!? . .

Azoktól szenvedünk inséget és halált,
Igéd lángfényeért akik üldöztenek ;
E zord Kájinokra a jólét üdve szállt,
— Istent megtagadván e földi istenek !

A jog, az igazság, kéj, haszon — mind övék ;
A népé csak Te vagy : szívében lakozol ;
Teérted munkálnak vérezve Ábelék,
S e munka áldását emészti füstgomoly.

E munka a népé, — áldása füstbe mén;
Gyümölcse ha megér', dőzsöl a „tizezer“;
A nép az áldozat, vérgőze a tömjén;
Hóhérja a pap is, ki „érte nem felel“ . . .

Isten! a magasból tekints le mireánk,
Szellem! ki szivünkéből jutottál Trónodra,
Hallgasd meg gyermekid', eszményi Főbiránk:
Űzd el a zord Kájint ismét a pokolba!!

Ha köznek dolgozol,
Istennek áldozol; —
Ámde ha egyesnek:
Pokolból rád lesnek,

KÉNYSZERŰLT VIGASZTALÁS.

Bánffy-korszak.

Ne féltsed proletár! nyomorúlt éltedet;
A gyilkos tőled mást akarva sem vehet . .
Légy boldog, ha részed lesz börtön vagy halál,
Hisz' véled a munka, az élet sírba száll.

Oh te nap! te örök szomjazó,
Mennyi vért, keserves könnyeket
Szárítál! — Annyit nem
Szívál a vizekből.

(A Világbéke Albumába.)

A KÖNYVNYOMDA.

Rajz.

Munkások! munkára! munkára fel!
Ismét szól intve a csengettyűjel . . .
S megállok egy új gyár kapuja küszöbén,
Figyelve nézem, hogy munkára most ki mén . . .
Új gyárat említek, műhely volt azelőtt,
Művészet fája hol félezred éve nőtt;
Oly törzs ez, melynek már
Ég, föld és napsugár
Vala fénybirtoka —
És most a rút férgek:
Haszon, kéj, önérdék
Sülyeszték poklokra.

E fának Gutenberg volt a magvetője ;
Alkotá, hogy az ég
Titkai, fényesség,
Isteni béke rajt' jőjjenek a földre ;
Alkotá, hogy azon
Ne úgy, mint Babilon-
Tornyán a balgaság :
Kényúr és szolgaság
Tanyákat üssenek, —
Hanem, hogy az erény
Gyémántos szekeren
Járjon föl a tudás,
Hulljon le a hibás : —
A földi istenek !

*

Munkára megy a nép,
S a gyárnak bűz' legét
Szívja, oh Gutenberg ! szívja és haldokol.
Bérszolga a művész,
Munkája kárba vész,
Míglen a géperő hevében zakatol.

*

Géperő : Lynotip, Monolin, Typograph.
Bölcs a föltaláló, ne érje semmi vád !

Czélja : üdv ! könnyítés,
Fáradtság-enyhítés ! — — —
De a cél — messze cél.
Pénz a Jog ! Úr beszél :
A gép nem közös, de : úri egy tulajon.
Azért van, hogy abból szűz nyomor fakadjon !

Szabad sajtó a mi elvünk.
Hontalanok, ünnepeljünk !
Ünnepeljük a nép fiát :
Petőfit és Táncsics Mihályt !
Ők, az élet, s a szép eszmék : —
Apáinkat vezérelték.

MEGLOPTAK.

Közerkölcsi idyll.

Egy szénaboglyának tövébe feküvém :
Boglyán volt a ruhám, alatta voltam én.
De osztán jött a regg', s én menten fölkelék.
Nem hittem szememnek, oly szörnyű volt a vég :
A ruhám eltünék. Valaki elvevé.
„Megloptak!“ ordítám, s a boglya restelé.
„Ily vendégszeretet, ah! néném-asszonyom,
Betyárnál lehetett és ke'-nél, asszondom!“

Bírája lett a Nap s ő vallott könnyezőn :

„Nem volt, uram, senki nálam, csak a mezőn
Kódorga egy betyár s egy csendőr meglesé.“

„Asszonyom! — vág a Nap — hát kinek hogy mesél?

A csendőr ma reggel egy vándort hurcola

Fokossal kezébe', vállán vót tarsolya . . .

S nem véte semmit ő, könyvét csak veszté el.“

„Fényes Nap! — vágtam én — s e könyv jár
E könyvet őrizém jobban, mint a ruhám: [vesztével.

Fejem alá tevém, s aztán — elaludám.

Ihol a könyv, ni, la! S a vándor: — az is én! —

Tegnap még nem vala pőrén, csak ma szegény!...“

A nap tekintete végigfut a boglyán :

„Kutya terringette, hazug ke' boszorkány!

E vándort altatá s a betyárt ölelé.

Ily vendégszeretet a „magyar“ többfelé

Ámde oszt' súgja meg annak a betyárnak,

Hogy „pőrén“ csakis ő, de — vándor nem járhat.“

Kegyetlenség! hol a te iskolád?

— A „felsők“ bűne a

Nyomor és durvaság!

SZOCIÁL-DEMOKRÁCIA SZÓZATA.

1900-ban.

Ébredj magyar, te alvó nép!
Vagy hiszed, hogy korán van még?
Nézz csak körül,
Mint tömörül
A többi nép zászlóm alá,
Hogy áhítva hallgassa meg —
Mint jó anyát a hű gyermek —
Lassalle, Marx, Engels tanát.

Nyisd föl szemed, hogy lásd magad,
Az álomkép hová ragad :
Oda ki, hol
Mély csend honol —
Ifjan — nyomor s veszélyen át.
. . . Ébredj magyar, serkenj föl nép,
Tanúlni föl, új szent ígét :
Lassalle, Marx Engels tanát !!

Kelj föl, hiszen az ébredés
Maga a lét, mely szembe néz
Zsarnoksággal,
Hóhérbárddal,
S egy új tavaszt hintvén reád :
Szerelem és remény között
Áldni fogod te üldözött
Lassalle, Marx, Engels tanát.

Egyesülj hát testvériddel !
— Édes anyád vagyok, hidd el. —
Öt világrész
Harcolni kész,

Vívni döntő szellemcsatát.
Hogy a munka és becsület
Csak a népé! úgy ismerjed
Lassalle, Marx, Engels tanát.

Hajnal dereng, oszlik az éj,
Munkára föl bátran, ne félj!
Hirdetni szét
Dicső eszmét,
Mely szebb jövőt: népjogban lát,
Porból társid közé emel,
Szívbe nemes érzést lehel: —
Lassalle, Marx, Engels tanát.

Ébredj magyar, ébredj oh nép!
Vagy hiszed, hogy korán van még?
Nézz csak körül,
Mint tömörül
A többi nép zászlóm alá,
Hogy áhítva hallgassa meg
— Mint jó anyát a hű gyermek —
Lassalle, Marx, Engels tanát.

A CSANÁDI ALBUMBA.

Megemlékezés.

Püspököt hívtam meg
A keresztelőbe,
Formálni akarván
Komácskát belőle ;
De ő nem fogadta
Szép meghívásomat,
Pénzét ördög adta,
Ily pénzzel nem fogad.

— Ejnye no, a fukar,
Nem tudom, mit akar,
Válaszúl írta, hogy
„Kinek nincs, hát kapar!“
Én meg azt feleltem:
„Püspök úr, nem lehet
Kaparni oly helyen,
Hol Isten sem vehet!!“

Aki nem úgy tesz, mint beszél,
Ne higgy neki!
A nép sírját az álnokság
Jelölte ki.

KAZINCZY ÉS AZ URAK.

Másfélszázados jubileum.

Ünnepel az úr — a gyáva
Egy hős, bátor jellemet;
Pompáz', kegyel — és a hála
Ódákat ír, zengedez.

Nyelvében hogy él a nemzet: —
Iszik az úr és szaval;
Hej! s a lelke csak úgy hemzseg
Ős hibáktól, mint a hal

„Nyelvújítót“ ünnepel csak
Kazinczyban — s ez elég;
Nem kell, hogy a nép meglássa
Az érdemnek más' felét.

„Maradjon vak és tudatlan
Porszeműl a millió;
Ne álmodjék megváltásról! . . .
Parancsom ez, vén Klió!“

Igy szól az úr, s nem hiába: —
Az önérdék boldogúl;
Ez a Júdás kúszik máma
Föl — tagadva — álnokúl.

* * *

Oh ti urak, szolgaurak,
Pirúljon el arcotok;
Mert a tudós Kazinczyról
Igazság is szólni fog.

Nem csak a nyelv újítója
Volt e férfi egykoron ;
A költészet karába is
Szült kívüle mást e hon.

— De az eszmeszabadságért
Annyit egy sem áldozott : —
Hősi ténye vagyonára
S életére bajt hozott.

Ős Buda, Brünn, Kufstein vára
Börtönibe hurcolák
Van-é költő, úri költő,
Akit érne ilyen vád ? !

Van-é közted, író-gárda.
Egy is elszánt férfiú,
Kit a népek szabadsága
Vezérel ? . . . ki nem hiú ? !

Forradalom ! ezt a jelszót
Nem ösmeri kényetek,

S hogy szenvedés, küzdés árán
Zeng a dicső szeretet

Oh, s e jelszót érinté meg
Kazinczynak hős szive,
Úr volt, de ő nem félt menni
A haladás berkibe.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Csengő rím, szóvirág
Hogyha dűl ajkadon :
Ütni lenn, s fölfelé
Hízelní alkalom.

Az úri poéták figyelmébe.

A CIPŐ TÖRTÉNETÉHEZ.

Satira.

Kialakúlt az ember a majomból,
Faluhelyre költözvén a vadonból.
Ezt az útat az ősszülénk tette meg:
Tette pőrén, mezítláb, mint a gyerek.

A faluban épített faházakat,
Facipőben taposta a sarakat, —
Aztán meg a sárból csinált vályogot,
S vályogházba' saruvarga dolgozott.

De amint a nap se áll meg az égen,
A nép is a faluhelyről kiméggyen:
Bevonult a kőházakba. Ni! már most
Bőrcipőben járogatja a várost!

* * *

A cipésznek kis munkája sem akad,
Csak úgy hemzseg cipőktől a kirakat.
Gyári munka, bolti árú — ez a jó;
Olcsó pénzen veszi a népmillió.

A szegénység itt is, ott is jaj de nagy!
Cipészen a facérkodás nyomot hagy,
S megunván a szép városi életet,
Ekkép harsog utolsó ítéletet:

„Gyári munka, bolti árú, jaj de jó!
Hűtlen hozzám, én is hozzád — millió!
Visszamegyek a faluba vargának.
Üsse a kő a tanító-gazdámat!

A MIGLÉCI SZENT SZŰZ MÁRIA.

Csodaeset.

No még olyat!
Szűz Máriát szentet!
Látták-e már kendtek?
— Látták biz' a képen,
Vagy szoborba' éppen;
Ámde vérből, húsost,
Férjtől szűzi asszonyt,
Örökszép orcájút,
Hajnalszín ruhájút, —
Lebbenő uszálylyal
Ki a felhőt szállja, —

Ki már őszi régen
Trónol fönn az égben ,

Tündököl mint anyja Isten egy fiának,
Teremtőjéhez kit fénybe szólítanak : —
Oly asszonyt nem láttak halandó szemekkel.

— — — — —

— Nézzenek a napba tüstént ahogy felkel,
Nézzenek félórát izzó világába,
Nem csordúl a könnye senkinek hijába ;
Mert aki a napról áttekint Miglécre,
Legott a szűz asszonyt veszi ottan észre.

* * *

És a csodát nézte sok halandó — reggel,
Nézte áhítattal, vértől könnyes szemmel ;
Gyuhontak, imáztak — falu és vidéke,
Három vármegyéből jártak el Miglécre.

Sőt a kisdéd Miska,
Jancsi, meg Juliska
Szintén láttak szépet :
„Szűz“ Máriát — „épet“ ;

Hej pedig a zsenge elmének sötétjén
Még nem is szitált az egymegegy, s ábécé.

Úgy bizony, mindnyája:
Apraja, meg nagyja
A föld hű népének
Oly nőben hívének,
Kit az Úr szerelme
Oda föl emelve

Tartá fönn a mennybe — földnek mintaképül,
És a szent malasztól: teste is megszépült.

* * *

Ünnepel a munka, pihen ötödnapja,
Dús mezőt, kalászoszt senkisem aratja,
Pedig vén terhükbe' dűlnek a szép rendek.
Isten szeme rajtuk, majd csinál ő rendet.

— Hé! nem oda Buda! — hőköl a plébános —
Ötven hold termésem érett, s a szent János,
Szent Péter és szent Pál rég elbúcsúztanak.
„Nincs a Szűz Miglécen! . . . Hékám,
[arassanak!]

De a nép, az áldott,
Szavára nem állott,
Mert ő híven épül
Azon, mit szószékről
Monda e plébános,
Aki nem hisz már most;

Nem hisz a csodába', fél a napba nézni,
Sőt az ilyen pásztor haragját tetézi:

Hogy hitéhez nyája
Hívebb, mint hozzája . . .

„Munkába!! ha mondom!“ kiáltoz' a népre
Szenvedélylyel, zordúl . . .
Harang is megkondúl . . .
Csendőrség üt rá az imázó Miglécre.

* * *

Itt a szurony villan, ott a futók árja
Vissza-visszabámúl, áhítoz e tájra: —
Még egyszer ha látná, annyian kit láttak:
Máriát, az üdvöst!! . . . nem hiszi, hogy látszat.

Fusson, aki gyáva,
Egy maradt csak állva,
Egy a falu bölcse,
Példás jó erkölcsse,
Egy, a fő, a mester,
S így szól — így nem restel: —

„Igen, én is láttam, kí a népet ójja:

A szent Szület élve,

Igaz!!“ s lehull térdre.

Így vall, így vakít a — község tanítója.

Ámde a plébános

Intve zsong eképen:

„Kelj fel! hagyj fel már most!

Kérlek nagyon szépen.

Roszkor nézted, láttad

Szent szűz Máriánkat.

— — — — —
Ötven hold termésem

Lábon álló. Késem

A learatással

Vesződj', kérlek, mással.“

Elborúl a napnak szégyentől orcája.
Pirulj, óh, történet!
Három vármegyének
Neveletlen népe
Járogat Miglécre,
Járogat — csodára!!

A JÓTÉKONYSÁG.

Ösmerek egy urat,
Igen sok pénze van,
Sokfele jár, hullat
Jótekonyságosan.

De a föld népe közt
Soha sincs birtokán,
Jó hírből ösmerik,
S húsz krajcár a napszám!!

MÁJUS ELSEJE.

A „Vörös Irány“ c. kassai röpiratból

Ünnep van, — ünnepel
A munka embere;
Örömtől megremeg,
Szeméből könny ered.
Ez május elseje.

Mit érez mélyen ő,
Mit remél benseje . . .
Szerelmet, új erőt,
Megváltó jövődőt.
Ez május elseje.

A mezőn, erdőn át
Városból dal kele
Hirdetni üdvöt és
Hogy itt az ébredés.
Ez május elseje.

Munkás, oh proletár!
Közelg az ideje:
Mért vívtak századok —
Igazság élni fog!
Ez május elseje.

Mért küzde őserő,
A népek kútfeje:
Egyenjog, szabadság
E napot támaszták.
Ez május elseje.

És majd ha munka győz,
Hull zsarnok, vész here, —
Akkor, tudd meg világ,
Hogy a Föld így kiált:
Ez május elseje!

D. J. ÚRHOZ.

Megemlékezés.

Gyermek voltam még,
Csepűhajú, rongyos, maszatos ;
Gondozott az ég,
Mely a csalánra is harmatoz.

S ott tanultam én,
Hol a „Freie Bürger“-t szedették ;
Koldússzámba mén,
Kinek jut hason' mesterség.

„Freie Bürger“ volt
A Nagyságod lapja — és ime :
Aki benn^{re} dalolt,
Ma is él — a „Májszter Knírim“-e.

Emlékembe' él
Szerzőjével, kinek humora
Messze útra kelt,
Messze, de nem hagyta el soha.

És kedélydalát
Csak erénye : „szíve“ győzte meg :
Jótekonyságát
Zengte a hír mindenekfelett.

S bár nagy kegyesség
Özönlött a „Freie Bürger“-nél,
Ma sincs békeség :
A munkához „jog“ kell és „kenyér“ !

NYOMDÁSZ-INDULÓ.

Töredék.

Fel, Gutenberg unokái,
Lelkesülve dalra fel!
Bút-örömet dalban áhít
A munkához hű kebel.
Ha gondterhes az életünk,
Mi azért el ne csüggedjünk;
Ereinkben ősünk vére
Pezsegjen, hogy sohse félve
Menjünk elő,
S mint őserő,

Oly tömören, oly szilárdan
 Törtessünk a haladásban;
 Haladás mi' boldog élet!
 Ellene a sötétségnek.
 Legyen tehát: — világosság!

- Szerkesztő úr! Kézíratot kérek.
- Adok, fiam! Lesz, ha kell, tömérdek.
- Szerkesztő úr! soká fog még *szabni*?
- Nem!
- Hát tessék *készíratot* adni.
- Csípd meg, ez a hírrovatba jön be.
- „Nemzet“, „Napló“ . . egész *Pest* kölcsönbe!
- Hallgass! itt a vezércikk és tárca.
- Szintén Pestről! . . . nem gondol-e *Vácra*?
- Takarodjál! . . . mi közöd van hozzá . . .
- Bár az „Olló“-t is ottan gondolnák!!

(A vidéki irodalmi zsiványokról
 a fővárosi hírlapírók figyelmébe.)

BORÚL AZ ÉG.

Népdal.

Borúl az ég, bánatos az én keblem,
Azt a kis lányt de hogyan is feledjem! ?
Azt a hűtlent, kinek képe szivembe
Szivembe,
Odanőtt az én csillagos egembe.

Sötét felhő ne takard el csillagom.
A hűtlennél nincs számomra irgalom ;

Úgy megcsalta az én árva szívemet,
Szívemet,
Hogy az többé soha boldog nem lehet.

Hull a zápor, viharos az én keblem;
Borba fojtlak keserítő szerelmem,
S eldanolom még egyszer a nótámat,
Nótámat,
A melyikkel hivatottam babámat.

Hűtlen babám, hogy elhagytál, megbánod,
E vétekről a jó Isten vesz számot,
Én meg iszom, addig iszom miattad,
Miattad,
Míg a testem fáradtan le nem roskad.

A KISDEDHEZ.

A farizeusok szentelt hajlékában.

Kis angyal, te, honnan jövel?
— Ne járj ide! . . . Fagyasztó szél,
A szív tele ímhol ered,
Elaltatja kis lelkedet.

Holtigvalót mesél a pap,
Erkölcsei őt ki- és beszab,
Ócskaságból lesz a kötél.
Szegényre jó, — minek is él!

Kis angyal, te, börtön e hely.
Ne járj ide, ne vesztegelj!
Nem lélsz okos, ide ha jársz :
— *Élet* felé itt nem találsz.

KÉTFÉLE TEMETÉS.

Egy napon temették
Tolvaj gazdagot
S a munkás jószegényt.
Amannak zene szólt,
Pap és a nagy harang
Kisírték hangosan ;
Emennek álmát nem
Zavarta semmisem.

RÉSZLETEK A „KÁZMÉR“ OPERÁBÓL.

KOVÁCS-INDULÓ.

Fel kovácsok, vasmarékkal
Fogjatok pörölyt,
Egy-kettő, az üllővasnál
Foglaljatok kört.
Kongó-bongó legyen a szó,
Fel dologra hát!
Ne kandítson egyikünk se
Ide-oda át.

Addig üsd a vasat, amig meleg
Később már hajlítanod sem lehet.
Meleg vas, izzó vas a szerelmes nő szive,
Vagy törik, vagy hajlik férfiak intésire.

Oh ne hagyd kihűlni a szerelmet: e vasat.
Nőszivért a te szived meghasad.

Csingi-bingi, csingi-bingi,
Csingi-bingi bong.
Szorgos munka hajh minékünk
Csupa vígalom.
És ha olykor némely ütés
Mondaná, hogy : brács !
Kihűlt a vas, nem hajlítja
Pöröly, kalapács.

Addig üsd a vasat, amig meleg, stb. stb.

KÉTSÉG.

Boldogság vajj' részem lesz még e földön,
Oh arra nincsen reményem !
Az éjet, a napot álmatlan töltöm.
Ki segít rajtam, szegényen ! ?
Hiába nyíl' ajkam vérző panaszszal,
Hiába, mindhiába ;
Ne gondolj a boldogságra,
De igyál s felejtesz !! oh az vigasztal.

ANYAI ÁLDÁS.

Mária : Oh Istenem, bocsásd meg vétkeimet.
Hűn [szerelmes] szívemnek,
Hogy szüleim áldását nem kérve
És Téged sem dicsérve

Titkon messze elmenék
Kedvesemmel, ki derék,
Szép férfi és jó, erős,

Mint a párdúc, olyan hős ;

Oh Istenem, bocsásd meg vétkeimet
Hűn [szerelmes] szívemnek,
Hogy határon túlmenék,
Oltárnál nem esküvém,
De hitvessé lettem — és
Erről van e szerződés ! (Okiratot mutat.)

Kar: Ez oly kevés! . . .

Hah, polgári szerződés,

Bizony az vajmi kevés!!

Mária (megdöbbenve): Kevés? Kevés a becsület! az adott szó!?

Anya és Kar: Hogy becsület az adott szó,

Ki elhiszi, mi' nagy bohó!

Mária: Asszony vagyok, jó emberek,

Édesanyám, oh mit tegyek?!

Anya: Amott áll az Isten háza

Tárva-nyitva ékesen,

Hol szegény lány s úri dáma

Imáznak együttesen;

Oda menj el édes lányom

A pároddal, s boldogan

Vallhatod, hogy e világon

Üdvösség a hitbe' van.

Az oltárnál térdepelve

Esküdjetek, gyermekim:

„Holtomiglan-holtodiglan

Tied vagyok, s te enyim!”

És én akkor megbocsátom,

Mit vétettél ellenem;

Frigyeteket meg is áldom,

Örömkönyűt ejt szemem.

A BARÁTI SZERETET.

Kázmér: Testvérbarátom régi jó időkből
Csak te vagy a föld színén;
Együtt nevelve gondos szülőktől
Nem volt más, csak te meg én.
Emlékezz' a kisdedóvóra,
Mily nagy volt a gyermeksereg!
S annyi pajtásnak mézes szavára
Nem hallgattam,
Csak mulattam
Pajzánkodva tovább veled!!

Ádám: Kázmér, Kázmérom, a dedóvóból
A gyermek normába lép;
Nem tanulhattunk mi sem csak szóból,
De írtunk-olvastunk ábécét.

Okos diákok voltunk mi ketten,
Kiknek agyából tudomány cseppen,
Kiknek szívében örök a hit:

Hogy a búbajban,
Életviharban

A társszeretet megsegít!!!

Kázmér: Oh, én segítek, ha kérsz . . (bugyellárisához
[nyúl.]

Ádám: Elég, elég . . . minek vélsz?!

Kázmér: Szólj, ha kell — és még leszen!!

Ádám: Nem zsarollak, nem teszem.

Együtt: Egykor minden közös vala:

Gummipuska, pige, lapda,

Kocka, pityke, dominó,

Pojáca és pácaló;

Az uzsonnát megosztottuk

Egymással testvéresen.

Hogy mi kommunisták voltunk,

Emlékezz' rá, édesem!

Ádám: Hagyjuk el azt, ha-ha-ha!

Kázmér: Nem!! Legyen úgy mindenha!!

Ádám: Amit adtál, mondom: elég! elég!

Dúlhatnak-fúlhatnak a mesterék.

Oh nagy konkurensre lelnek:

Felcsapok én is mesternek!! . . .

Esküdt ellenségim voltak,
Mint segédnek mind felmondtak,
Illetve az én nevemet
Jegyezték a „gazok“ helyett
A nagy fekete lisztára,
Hogy engem, az eszest, bátort,
Nagyigényű agitátort
[:Senki se vegyen munkába!:]

Kázmér: Így száműzni oh tégedet
E városból már nem lehet.
. . . Csalódtatok jó mesterek!
Csapj föl hát te is mesternek!

EMLÉKDAL.

Oh, hogyha látlak boldogúl
Régi testvérbarát!
Szemembe örömköny tolúl,
Mintha lennék atyád.

S hogy ez érzeménynek mily oka
És milyen multja van?
Kérdezd a szívemtől, mely dobog
Epedve lázasan:

Jusson eszedbe a gyermekkor!
Hímes lepkét fogtunk ekkor

Kis kertünkben, tilos helyen,
Virágkelyhen, s más egyebütt.
Csatangoltunk . . . és lakoltunk
Érte otthon mindig együtt.

Úgy-e, hogy szép,
Boldog emlék! . . .
S a többit elmondom még . . .

OSZK

AZ ÉLETMENTŐK DALA.

Dunajec, Dunajec, Dunajec!
Nincsen baj, nincs veszély, csakis hecc.
Azért, hogy a habod oly hamis,
Fűrödtünk tebenned hárman is;
Mindhárman ruhástól
Nem messze egymástól.
Dunajec, Dunajec, Dunajec!
Új ruhát vettünk már, elmehetsz!

ÚRHATNÁMSÁG.

A modern kisiparos siralmai.

Nem udvaroltam én soha senkinek ;
Udvarolni és bókolni, gondolám, minek !
De ha láttam egy jó partit,
Olyan kincsest, mint Évikét :
Kedveskedtem mamájának, papájának,
Örültem a hozom-hozom-hozománynak,
Melyre szükség leszen,
Élni kényelmesen. — — —
És a *szülék* megszerettek,
Már-már csaknem vőül tettek,
De a *lányok* — krakk !!
Kikosaraztak.

Nem születtem én iparos-mesternek,
Munkát hozni vagy dolgozni hogy én felkeljek!
Ámde igaz, mester vagyok,
A műhelyem csillog-ragyog;
De hát hogy is ne ragyogna, ne csillogna:
Csakis *lónak, tanúlónak* van ott dolga —
És én járok-kelek,
Mint más kismesterek
Nagyiparról álmodozva,
Éjeken át biljárdozva,
Míg egyszerre csak
Beüt majd a krakk!!!

Volapük nyelvből is vagyok én doktor:
Világnyelven, virágnyelven beszélek sokszor —
És mindössze csakis egyszer
Koszorúzott érdem, siker;
Oh csak egyszer bővöltem el egy kis tubit,
Tubi, tubi, tubi, tubi, tubi, tubi!! —
Jaj, de árva, szegény
Volt a tubi, mint én;

Pedig olyan nem kell máma
Senkinek se, csak a dáma,
Csak a pénz kell, csak,
Hogy ne legyen : krakk!!

HÁLÁS KÖNYEK.

Apám, anyám rég meghóttak,
Kik májsztramho' ideadtak ;
Nincsen apám, nincsen anyám,
Csak a májsztram oly igazán,
Oly jó szűvel gondúl rejám :
Fölruház, meg kosztot is ad,
Hetibe két üngöt tisztát ;
Faluhelyen sincs oly élet,
Máshun se lesz, amíg élek,
Sehol, sehol a világon!! . . .
Májsztram ! májsztram ! boldogságom !
Hogy az Isten, a jó Isten is megáldjon !

KORTES-DALOK.

Baloldal: Ott a haza, hol a jog;
A mi elvünk győzni fog,
Nem kétkedünk;
Jog, igazság és becsület,
Olyan szent, mint a feszület,
Az istenünk!

Jobboldal: Kinek van igaza?
Isten és a haza
Mindenekelőtt!
Az egyén mellékes;
Fő, hogy legyen képes
Hinni e kettőt!

Baloldal: Viruló szép Lengyelhon,
Benned mi nem vagyunk honn:
Munkás-milljók!
De ha szíved megnyilik,
Otthon leszünk, mi, a kik
„Dolgozni“ jók!

VASAKARAT.

Bár szenvedés az élet,
A megpróbáltatástól nem félek!
Hadd veszzen minden kárba,
De győzni fog szívem igazsága!
És a mért szenvedtem,
Amit veszítettem . . .
Hiába, hiába! . . . Igyál, igyál!
Sohse gondolj a másvilágra!

A KRAKKÓI DIADAL.

Teljesítve a szívünknek vágya,

Éljen Wladimir!

Győzött pártunk: a nép igazsága

Sebünkre gyógyír.

Bizony-bizony csak a mi érdemünk

Ez a diadal.

Terpsichore! légy oh, légy most velünk,

Harsogjon a dal:

Ifjú párok, szerelmesek,

Valahányan és egyesek,

Táncolni, mulatni, haj!!

Nincs már semmi baj; — mert:

Győzött Wladimir, Wladimir, Wladimir,

Aki tenni bír, enni bír, inni bír,

A másik bukott.

Hajrá! hop! hop! hop!

Mindennapi gond, félre, ad akta.
Éljen Wladimir!
Megilleti spájzcédulás trakta,
Aki enni bír;
Megilleti, bárha gyomra kényes:
Kontusofka, hal.
Terpsichore! légy te is kedélyes;
Harsogjon a dal:
Ifjú párok, szerelmesek, stb. stb.

INTÉS.

Szeresd, felebarátodat,
Szeresd, mint tennenmagadat!
Bár a sorsnak bős csapása ér:
Hősi szíved forrjon másokért.
És jutalmat — léssen, ki ad;
Imádság lesz: tényed, szavad.

KÖLTÉSZETEM.

Nem vagyok az urak poétája,
Négy elemi nem képesít rája;
De nem is vagyok annak rabszolgája,
Ki a munkást nyúzza, ráncigálja.

I STÉN A LÉLEKBEN.

A „Munkásnép imája“ című vers kísérő-cikke.

TÁRSADALOMERKÖLCSI TANÚLMÁNY.

Az Isten fogalma hitvallás-erkölcsök szerint különbözik; mert már a történetírás előtti időktől minden népcsalád más-más hitet vallott — és mind-egyiknek hite más színben, tulajdonságokban, sőt alakokban is rajzolta a maga Istenét, kiről pedig a fonák vagy találó fogalom akkor is — a mai megítélés szerint — különbözőképen hintett jó vagy rossz erkölcsöket a hívek lelkületébe.

Tehát Isten már ősidőktől az emberek lelkében van, és ennek dacára ugyancsak az emberek nem a saját keblük tengermélységén keresik, hol mintegy drága gyöngy és gyémánt tündököl a homokszemcsék között, hanem önmagukon kívül kutatják, sőt a földön és ennek légkörén túl: a mesés régiókban képzelik.

Az ember — tagadhatatlanul — ősi eszes lény; ilyennek festi a mithologia, a talmud, a biblia, a

korán és bizonynyal a világ minden vallásainak ősiség-története is: de sőt az újkor tudományának mérlegelhetetlen súlyú ékköve: a Darwinismus is, midőn az „embert“ „majomból“ származtatja, tanúbizonyságot tesz arról, hogy ez az átmenet nem csupán testi átalakulással, de elmei tökéletesedéssel is volt kapcsolatban. Ki kételkedhetik tehát abban, hogy az ember, aki mint gondolkozó lény valóban lelki szemével nézte a nagy természet csodás alkotásait és tüneményeit, hogy tehát ő — és nem: az — kíváncsivá lett és fürkészett valami sejtelmes felsőbb hatalmasságot; igen, kereste, mert hódolva szeretni akarta őt, és kereste, hogy könyörögjön hozzá, mert zsenge elméjénél fogva elhagyatottnak érezvén magát, félt tőle. Hiszen példának szolgálatára még az állatvilág ösztönössége is, a midőn meglehetősen fényes időben minden énekes madár csattog és csicsereg; borús, zivataros időben pedig még a bőszbivaly is eldugja a fejét.

De miként az ember nem tudta kezdetben, akként az állat sem tudhatja meg, illetve nem foghatja fel soha, hogy az a bizonyos felsőbb hatalmasság maga az élet, a melynek ellentéte a halál (enyészet), vagyis az alsóbb hatalmasság.

Később az emberi nem elszaporodván, csoportonként a föld különböző tájaira vándorolt és minden ily csoportja a maga kedvező vagy hátrá-

nyos éghajlati és talaji helyén testben, lélekben (t. i. gondolkodásban és érzésben) többé-kevésbé megváltozott, külön népcsaládokat alapított és majdnem minden egyes népcsaládja, mely egyszersmind a faj jellegét viselte magán, más-más vallásoknak (hit-erkölcsi szokásoknak és tantételes rendszereknek) kezdett hódolni, a melyekben már nem a kezdeti ismeretlen felsőbb hatalmasság, hanem egy vagy több eltérő jellemű Isten volt meghatározva.

Igy az ősgörögöknél számtalan társadalmi intézménynek és emberi szenvedélyeknek voltak Istenei, sőt más népeknél is volt egy vagy több ellentétes Istenség; persze, e földön csupán kőből faragott nemes vagy boszús alakjaik. A nemes, illetve a boldogságot és dicsőséget árasztó Istenek rendszerint magas hegyek ormain vagy az égben laktak; a csábosak az álló vizekben, folyókban, barlangokban, ligetekben és erdőkben; a boszúsak vagy büntető Istenek pedig az „alvilág” és „pokol” elnevezésekből következően: a föld gyomrában vagy valahol a föld alatt.

Bálványimádók — a következetesebb elmélkedés szerint — dacára a vallásbölcselek ellenkező állításának: az ősi időkben sem lehettek, mert a szobrokat az ősi észjárású nép is csupán jelképekül emelte, meg lévén győződve arról, hogy amit ő épít, azt ő le is bonthatja!! És egy-egy ily szobor

mint jelkép, ha tüstént egy undok férget ábrázolt is, azt szentnek, mondjuk: sérthetetlennek és kötelezve tisztelendőnek avatták.

Az ember (a nép) nem a bálványt imádta; lehettek ugyan népámitók akkor is, talán nagyobb számban, mint mostan (?!), a kiknek erkölcsi parancsolatjára a nép kénytelen volt vallani azt, hogy például az a kőszobor eszik; de nem győzhette meg arról senki, tehát a nép bensőleg kételkedett abban, nem hitte azt. Ugyan melyik órás ijedne meg óráinak ketyegésétől; melyik fáradt asztalossegéd ne merne megpihenni jó puha gyalúforgácson a saját készítésű koporsóban; melyik bolondító hitethetné el a gépészszel azt, hogy a mozdonya vagy mozgonya csak akkor fog jól járni, ha korán reggel a Mindzsa nevű csacsi előtt térdre borúlva imádkozni fog?! Ugy-e, ez utóbbi azt felelné: az én imádságom a szakértelem; az előbbiek pedig azt: a mi bátoritónk (merészségünk) a tudás!

Tehát, aki közvetlenül a faragott képet imádta, azt az egyedet akkor is a hűlyék és együgyűek osztályába sorozták — meglehet, hogy csak titkon — a józan elmélkedésűek. Hiszen példát szolgálnak a titkon érzésre ma is maguk a közvádoló urak, a mikor egy-egy szociáldemokratát ártalmassággal vádolnak, de mikor a kiszemelt áldozatot a védője megmentette, a pört megnyerte, akkor maga a közvádoló

gratulál a védőnek. És minő cáfolat a teljes elbutíthatás lehetőségére egyik utóbbi szociáldemokrata sajtópör esete, a midőn a közvádoló elismeri az elv magasztosságát, de kimondja, hogy a mai társadalmi rend (az a pár százezer burzsoá, a ki milliók fölött uralkodik) mégis áldozatot kíván az elv terjesztőiből!!

De menjünk tovább.

A keresztényektől pogányoknak nevezett népek ma is tisztelik, sőt imádják az állatvilág nagy részét; de hogyan? Nem közvetlenül az oktan állatot, hanem például elefántban a nyers erőt, a hatalmas külalakot, oroszlánban a hősiességet, kutyaiban a hűséget, bárányban a szelídséget, galambban az odaadó szerelmet, pávában a fényt és pompát, énekes madarakban a kedélyhangulatot, öszvérben vagy tevében a kitartást; mert eme tulajdonságok öröklése a népek életföltétele. Tisztelik továbbá a kigyóban az eszélyt, macskában a ravaszságot, békában az undokságot stbit; mert ezektől félnek, őrizzük meg vagy szabadulni akarnak.

Ha véletlenül a bálvány- és állatimádásról szóló elméletem tételeiben nem eléggé megokolt, e csorba kiköszörülése céljából ide fűzöm azt, hogy miként nálunk is a műveletlen (avagy: készakarva elbutított) emberek babonások, akként a barbár, nomád népek is sok tekintetben olyanok!

A vallás évezredekén át a műveltség fokmérője volt; mentül nemesebb, magasztosabb igékkel táplálta valamely vallás a híveit, annál előrehaladottabb volt az a nép nemcsak a jóerkölcsben, de a tudomány és művészetben, a kézműipar, földművelés s a kereskedelem terén is. Ámde szorosan vett közgazdasági helyzetről szólni nemhogy akkor a rabszolga-rendszer korszakában, de még ma, a bér munka-rendszer idején is naiv cselekedet!

Az ókornak legerkölcösebb vallása a Mózes-vallás volt; mert az úgynevezett Isten tízparancsolatját, melyet Mózes a sinai hegyről hozott le, még most is, közel 6000 év multán, valóban isteni műnek ismeri el a tudomány. És Izráel népe éppen valláserkölcse révén állhatatosabb, boldogabb volt másoknál; mert Mózes tana akkor még a leghelyesebb volt; e vallás a jót cselekvésekre való intelmeiben minden más vallás fölé emelkedett.

Azonban az ember, e gondolkozó lény, bár egyedeiben szerényebb igényű, maradi, mint az „anyás gyermek“, de óriási többségében egészséges vérlüktetésű, haladni, fölvilágosodni akaró, szebbet, jobbat, dicsőbbet elérni vagyis élvezni törekszik.

Ezerkilencszáz esztendő mult el azóta, hogy már az ókorban annyi prófétáktól meg jövendőlt és a zsidó néptől váravárt Messiás, a megváltó, az újjáalkotó megjelent.

Mire volt ez Istenné magasztosúlt ember hivatva? E nyílt kérdésre a kik azt mondanák, a mit az evangélium sok kiváltságos magyarázója, hogy: „a szenvedőket és nyomorgókat imádkoztatni, vigasztalni és csodák mivelése mellett túlvilági boldogsággal kecsegtetni csupán“, azok alaposan tévednének, mert a názárethi Jézus Krisztus a midőn így szólott: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak a mennyországba jutni“, ezzel a feddő nyilatkozattal mondta egyszersmind azt is, hogy ki mennél többet áldoz a köz oltárára, annál közelebb jut az éghez, vagyis a közszeretethez. Tehát intette a szegényeket, de parancsolva intette a gazdagokat (urakat, az eszély hatalmasait) az önzetlen felebaráti szeretetre; s ez az, a miért ez isteni vagyis nagylelkű embernek vértanúi halált kellett szenvednie. A teste kihűlt, a lelke azonban a mennyország trónusára, vagyis a közszeretet fénykörébe szállott.

A rabszolgaság az ő tanában töröltetett el; de minthogy az urak az evangéliumban foglalt „jótékonyagra“ (más szóval: a tőlük függő nagykegyűsége, alamizna-osztogatásra) is hivatkozhatnak, azért még az a csekély részük is, akik olykor-olykor szegény felebarátjukkal csak szemernyi jótékonytságot gyakorolnak, máris szeretnének a mennyországba jutni. Ez az ugynevezett népszerűség-hajhászás, a dicsőségnek olcsó módon való kierőszakolása.

Hogy Isten az ember lelkében, illetve tudásában és érzésében honol, meggyőző érvül, sőt tényül szolgáljon erre a keresztyén vallásnak keresztyénítése, a hitujítás, a mikor a nép — bár azelőtt évszázadokon át a keresztyén szertartás mellett „Üdvöz' légy“-gyel imádta Istenét — egy kedvező pillanatban megragadja az alkalmat és évtizedeken át harcolt azért, a miben több világosság mellett oszlik a sötétség, azaz a miben kevesebb hitetlenséget vél fölfeledezni. Bocsánat az őszinteségért, testvéreim! magam is római katolikus vagyok; a kassai Erzsébet templomban kereszteltek meg, a szent Mihály-templomban esküdtem hűséget a feleségemnek, sőt a gyermekeimet is vallásos nevelésben részesítettem otthon; de kérem önöket, ne kérdezzék tőlem, hogy hát akkor miért nevelem őket így?! de még akkor se kérdezzék ezt, ha lutheránus vagy kálvinista lennék, mert a felelettel adósuk maradok. E mellett azonban engedjék leleplezni az önök véleményét felőlem, mely szerint: „Az előttünk olvasott erkölcsmívelődési tanulmánynak szerzője azért neveli gyermekeit keresztyénesen vagy keresztyénesen, mert gyáva, ugyanis fél az ily dologgal sértőn érinthető tekintélyektől, hátha megharagszanak reá és hitbuzgóságukban még a kenyerétől is megfosztják!“

Testvéreim! a szem a lélek tükre, nézzenek hát a szemembe és olvassanak.

Igen, felnőttek előtt, azért is nyíltan erősítem állításomat, hogy: „Isten a lélekben van“, mert a mi jót, szépet, dicsőt az agy és szív együttes munkálkodása alapít vagy alkot, annak az alapítványnak vagy alkotmánynak alapja örökké tulajdonát kell, hogy képezze annak a léleknek, illetve agynak és szívnek, a mely ezen alapítványt munkásságával eredményezte. És emez alapítvány az emberiségre üdvös, azaz isteni. Például mondjuk, hogy a keresztény vallás isteni; e vallást Krisztus alapította, melynek alapja egyszersmind az ő lelkének (szellemének) tulajdonát képezi, azaz a hívek magát az alapítványt, a keresztény vallást élvezik; e vallás pedig a benne foglalt erkölcsi lényekkel (istenséggel) együtt legfeljebb a hívek beteg agyának képzeletében szállhat föl a mesés régiókba, de másképp nem: mert ha tényleg fölszáll oda, akkor úgy száll föl, mint az ős görögök mithológiája. Az ős görögök isteneit ugyanis ma már csak éjjelenként az égbolt csillagjai gyanánt látjuk tündökölni (ott van a Jupiter, Vénusz, Mars, Merkúr stb.): de a nap fénye-világa — mikor ennek még a korongját se látjuk — már kora hajnalban elhomályosítja őket.

*

A könyvnyomtatás, az iránytű, a villámhárító, a gőzgép stb. mind csodás és megbecsülhetetlen találmányok — és mind az ember művei!

Edisonról ki ne hallott volna mesés állításokat? Dróton át hallatja szavát egyik világrészből a másikba; a gépei beszélnek, énekelnek, zenélnek úgy, a hogy nekik tetszik. Az Amerikában élő embereket a távíró sodronyon át Európában fényképezi le. A cinematograph-gép meg éppen élő, mozgó alakokat, nyüzsgő embersokadalmat vagy egy-egy csataütközet rémes jelenetét varázsolja szemeink elé.

Ugy-e, önök erre azt felelik: mi ezt mind hiszszük, sőt tudjuk, mert tapasztaltuk.

És higgyék el, tudják meg velem együtt, hogy tapasztalták a gonosz társadalmi szellem ellen küzdő ősatyáink számtalanszor, miszerint a jónál jobb valóságok, illetve erkölcsi tanok is az emberek lelkéből erednek a saját boldogulásukra.

Igy hát mi kétség benne, hogy maga a jó erkölcsöket parancsoló, imádandó felsőbb hatalom nem más, mint az ember műve!

*

Isten a lélekben van:

Jól vetette föl a kérdést a közelmúltban egy munkás ember, mondván, ha Isten a legmagasztosabb, legigazságosabb, a legbölcsebb és leghatalmasabb szellemi lény, és ha ez az Isten mindnyájunknak az atyja, mindnyájunknak a gondviselője: akkor hogyan engedheti meg azt, hogy gyermekeinek 96

százaléka szorgos testi és szellemi munkálkodás mellett nyomorban zülljék el, a 4 százalék pedig a 96 százaléknak rovására kiváltságképen henyéljen, dőzsöljön és dorbézoljon?!!!

— Úgy, úgy, mert annak a 4 százaléknak a lelkében nincs jelen az Isten!!!

*

Legyen a vallás kinek-kinek a magánügye; de a ki az embert testvéreként nem szereti, jogaitól megfosztja, a más jogait bitorolja; a ki az embert hasznos munkája révén a saját énjével nem azonosítja és a földi javakat megvonja tőle; a ki henyél, az összeség jóléteért nem küzd, javára nem dolgozik avagy haszontalan munkát végez és mégis becsületesnek vallja magát: az az ember lehet bármilyen vállású, tölthet éjt-nappalt a templomokban és rebeghet Tárkányi- vagy Mindszenty-féle zengzetes fohászokat minduntalan, üdvözülni nem fog, mert lelkében nem honol az Isten!

És akiében ott van, a népmilliók kegyelete őrzi meg szent nevét!!

*

Végezetül, hogy állításom, miszerint Isten csakis az emberek lelkében fogamzott meg és mindenkor abban keresendő, megcáfолhatatlan ténynek ismeressék el: megismertetem önök előtt a természetfölötti lénynek tartott Isten fogalmát amaz oldalról,

mennyire tisztelik őt a saját hivei, sőt többek: a földi helytartói, apostolai.

Köztudomásu dolog, hogy a császárok és királyok személyeinek, e földi halandóknak nevei és képei a törvény teljes szigorával oltalmaztatnak a sértések vagy gyalázások ellenében, úgy hogy fölségsértést követhet az ember talán akkor is, midőn ő fölségét nem is említette, — és ime a természetfölötti lénynek tartott Isten nevét és képeit bármikor ott láthatjuk a pöcegödörökben és ganéjrakásokon; de még az őt imádó bigott zárdaszűz sem átalija imás papirlapba göngyölitni a brindzát és lekvárt.

Hát kérdem, ez nem Istensértés vagy szentségtörés?!!

Ők, az imádságos könyvek kiadói (leginkább papok) azt mondanák, hogy: nem! Ők, csakhogy jó üzletet csináljanak vele, sok esetben a legdurvább papirosokra nyomatják, potom áron készítettetik a könyveket, csakhogy a szegény néppel megvétethessék. A szegény népnél aztán a moly belefog, a gyermekek kezében elkallódik s így kerül a pöcegödörbe.

Tehát ha a papok annak a természetfölötti lénynek tartott Isten nevét valóban szentnek és imálandónak tartanák, akkor csakis igen értékes, szilárdított avagy keményített selyemszövet-lapokra díszesen kiállított imakönyveket nyomatnának, melyek-

nek példánya 25—50 frtba kerülne, s ama szegénysorsu hiveknek, kiknek bugyellárisából ennyi nem tellenék, az egyház költségére vagy a vallás jelenlegi gazdag apostolainak bőkezűségéből ingyen osztogatnák ki azokat.

Igy a Gutenberg unokái is szívesen művészkednének a könyvek készítésénél tisztességes kenyérkereset mellett és még a pogány is kapkodnék értök, hogy megszerezhesse könyvtára diszéül.

E könyvek aztán sohasem jutnának a pöcegödrökbe!

Megadván a jó tanácsot az egyházférfiaknak, kíváncsi vagyok: lelkeikben van-e az Isten?!

Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM.

	Lapoldal
A költészet jelene	5
Május elseje	7
Gutenberg-hymnus	9
1900 március 15.	12
Dal Évikéhez	15
Évike dala	17
Gutenberg művészete	19
Avaros a szőlőkertem	22
A munkaapostol halálára	24
Aphorisma (Az igazságügyről)	26
Kiáradt a Hernád	27
A két bűnös	29
Fülemile és pacsirta	31
A munka ünnepe	33
Félrekondult	37
Munkás-otthon	39
Hallod-e	44
Aphorisma (A szerelemről és a szeretetről)	45
A munkásnép imája	46
Aphorisma (A munkálkodásról)	48
Kényszerült vigasztalás	49
Aphorisma (A szenvedésről)	49
A könyvnyomda	50
Aphorisma (Petőfiről és Táncsicsról)	52

	Lapoldal
Megloptak	53
Aphorisma (A kegyetlenségről)	54
Szociál-Demokrácia szózata	55
A csanádi albumba	58
Aphorisma (Az álnokságról)	59
Kazinczy és az urak	60
Aphorisma (Az úri poétákról)	63
A cipő történetéhez	64
A migléci szent szűz Mária	66
A jótekonyság	71
Május elseje	72
D. J. úrhoz	74
Nyomdász-induló	76
Satira (A vidéki irodalmi zsványokról)	77
Borúl az ég	78
A kisdedhez	80
Kétféle temetés	81

Részletek a „Kázmér“ operából:

Kovács-induló	82
Kétség	83
Anyai áldás	84
A baráti szeretet	84
Emlékdal	89
Az életmentők dala	90
Úrhatnámság	91
Hálás könyek	93
Kortes-dalok	94
Vasakarat	95
A krakkói diadal	96
Intés	97
Költészetem	98
Isten a lélekben	101

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MS.A.7.9.11

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

